

Mokraćna inkontinencija kod osoba starijih od 65 godina

Maja Rakin, Nada Prlić

Studij sestrinstva, Medicinski fakultet Osijek, Sveučilište Josip Juraj Strossmayer, Osijek, Hrvatska

SAŽETAK

Cilj Ispitati pojavnost mokraćne inkontinencije u osoba starijih od 65 godina na području grada Osijeka u razdoblju od srpnja do listopada 2010.godine te ispitati postojanje razlika u sposobnosti kontrole mokrenja kod osoba koje su boravile u domu umirovljenika i osoba koje su živjele u vlastitoj kući.

Metode Kao instrument analize korišten je standardizirani upitnik Bladder control self-assessment questionnaire (B-SAQ). U istraživanju je sudjelovalo 100 osoba (50 korisnika doma umirovljenika i 50 ispitanika koji su živjeli u vlastitoj kući).

Rezultati Prema rezultatima B-SAQ upitnika, od ukupno 100 ispitanika, 83 (83%) su imali, a 17 (17%) nisu imali problem mokraćne inkontinencije. Ispitanici se nisu razlikovali po sposobnosti kontrole mokrenja s obzirom na mjesto stanovanja (u vlastitoj kući/Domu umirovljenika). Šest (12%) ispitanika koji su stanovali u vlastitoj kući nisu imali, dok njih 44 (88%) su imali problem mokraćne inkontinencije. U skupini sudionika koji su stanovali u Domu umirovljenika, 11 (22%) nisu imali a 39 (78%) su imali problem mokraćne inkontinencije.

Zaključak Važno je primjenjivati Program preventivnih zdravstvenih mjera za inkontinentne starije osobe jer se tako može značajno smanjiti udio osoba s inkontinencijom.

Cljučne riječi: mokraćna inkontinencija, starije osobe, mokraćni mjehur

Corresponding author:

Maja Rakin,
Studij sestrinstva, Medicinski fakultet,
Sveučilište Josip Juraj Strossmayer Osijek
J. Hutlera 4,
31000 Osijek,
Hrvatska
Phone: +385 31 399 623;
fax.: +385 31 399 616
E-mail: maja.rakin@mefos.hr

Originalna prijava:

01. lipnja 2011.;

Korigirana verzija:

05. lipnja 2011.;

Prihvaćeno:

27. lipnja 2011.

SEEHSJ 2011; 1(1):18-23

UVOD

Mokraćna inkontinencija nehotimično je ili nekontrolirano mokrenje u dobi kada ono mora biti pod voljnom kontrolom (1). Inkontinencija mokraće nije bolest, ali je posljedica brojnih bolesti i stanja kojima se bave liječnici, ali i medicinske sestre (1). Zajednički je problem mnogih osoba starije životne dobi koje žive u instituciji ili u vlastitoj kući (2). Često je i jedan od razloga institucionalizacije starijih osoba (2). Predstavlja značajan psihosocijalni i higijenski problem kako za pogođenu osobu tako i za njezinu obitelj (1). Uglavnom se pojavljuje u osoba starijih od 50 godina, obično češće pogađa žene nego muškarce (3). Kako se u populaciji najrazvijenijih zemalja svijeta, pa tako i u Hrvatskoj, ubrzano povećava broj starijih ljudi tako i značajno raste broj osoba s inkontinencijom. Prema podacima Gerontološkog zdravstveno-statističkog ljetopisa za Hrvatsku 2001./2002. godine 50 do 90 % korisnika domova za starije i nemoćne osobe inkontinentno je (4). Inkontinencija mokraće prolazna je pojava u 50 % ljudi s tim problemom, dok se u dvije trećine ostalih inkontinencija može izliječiti ili se može postići značajno poboljšanje (1). Prema nekim istraživanjima inkontinencija mokraće prisutna je u približno 50% osoba koje žive u domovima za stare i nemoćne osobe (5), a približno 20% starijih osoba koje žive izvan institucije imaju mokraćnu inkontinenciju, te je 30 do 60 % starijih osoba koje žive u instituciji inkontinentno (6). Mokraćna inkontinencija predstavlja i veliki trošak za europski zdravstveni sustav i društvo. Godišnji je trošak za mokraćnu inkontinenciju 13 bilijuna dolara (6). Slična je situacija i u Sjedinjenim Američkim Državama, godišnji je trošak 11 bilijuna dolara (6). Demografski podatci upućuju na porast problema inkontinencije mokraće među starijim osobama, s najvećim porastom među osobama s osamdeset i više godina. Taj apsolutni broj starijih osoba sa smetnjama mokrenja porast će diljem svijeta (7). Prema nekim istraživanjima potvrđena je činjenica kako inkontinencija češće pogađa žensku populaciju (8).

Cilj ovoga istraživanja je bio ispitati pojavnost mokraćne inkontinencije u osoba starijih od 65 godina na području grada Osijeka te ispitati postojanje razlike u sposobnosti kontrole mokrenja kod osoba koje borave u domu umirovljenika i osoba koje žive u vlastitoj kući.

ISPITANICI I METODE

Istraživanje je provedeno u Domu umirovljenika Osijek te u vlastitim kućama osoba koje su bile u skrbi patronažnih sestara na području grada Osijeka. Istraživanje je provedeno u razdoblju od srpnja do listopada 2010. godine.

U istraživanju je sudjelovalo 100 ispitanika, 50 iz Doma umirovljenika Osijek i 50 ispitanika koji su živjeli u vlastitoj kući na području grada Osijeka. Ispitanici su bili osobe starije od 65 godina. U istraživanju je sudjelovalo 35 (35%) ispitanika dobi od 65 do 74 godine, 46 (46%) u dobi od 75 do 84 godine, i 19 (19%) ispitanika dobi od 85 i više godina. Od ukupnog broja sudionika, 26 je bilo muškaraca, a 74 žene.

Kao instrument ispitivanja korišten je standardizirani upitnik Bladder control self-assessment questionnaire (B-SAQ) (Upitnik za samoprocjenu kontrole mokrenja). B-SAQ je kratki upitnik pomoću kojeg se vrši procjena prisutnosti mokraćnih simptoma i osjećaja smetanja kojeg oni uzrokuju, te procjena postojanja potrebe za liječničkom pomoći (10). Upitnik se sastojao od osam pitanja, četiri pitanja su se odnosila na mokraćne simptome (poteškoća sa zadržavanjem mokraće kada osoba osjeti iznenadan i jak podražaj na mokrenje, učestalo dnevno mokrenje, noćno mokrenje i mokraćna inkontinencija). Preostala četiri pitanja su se odnosila na osjećaj smetnja za svaki pojedini simptom. Upitnik je sadržavao i pitanje vezano za spol osobe koja ga je ispunjavala (10), a za potrebe ovog istraživanja dodali smo pitanja vezana za dob, težinu, visinu, indeks tjelesne mase i mjesto stanovanja.

Za potrebe ovog istraživanja upitnik je preveden na hrvatski jezik.

Podatci su predstavljeni apsolutnim i relativnim frekvencijama. Razlike između promatranih skupina testirane su Hi-kvadrat testom. Razina značajnosti postavljena je na 0,05.

Za istraživanje je dobivena suglasnost Doma umirovljenika. Svi su ispitanici obaviješteni o cilju istraživanja, dobili pisanu Obavijest za ispitanike i Izjavu i dokument o pristanku i suglasnosti obaviještenog ispitanika za sudjelovanje, dragovoljno pristali sudjelovati u njemu, što su potvrdili svojim potpisom. Istraživanje je provedeno u skladu s etičkim načelima i ljudskim pravima u biomedicinskim istraživanjima.

REZULTATI

Rezultati dobiveni provedenim istraživanjem pokazali su da od ukupno 100 osoba starije dobi koje su sudjelovale u ovom istraživanju, kod 83 (83%) je zabilježen problem mokraćne inkontinencije, a kod 17 (17%) ispitanika prema rezultatu na B-SAQ upitnika nije zabilježen problem mokraćne inkontinencije (Tablica 1).

Šest (12%) ispitanika koji su živjeli u vlastitoj kući nisu imali a 44 (88%) su imali problem mokraćne inkontinencije. U skupini sudionika koji su stanovali u Domu umirovljenika, 11 (22%) nisu imali a 39 (78%) su imali problem mokraćne inkontinencije. Ispitanici se nisu razlikovali po sposobnosti kontrole mokrenja s obzirom na mjesto stanovanja (vlastita kuća/ Domu umirovljenika) ($p=0,183$) (Tablica 1).

Tablica 1. Razdioba ispitanika prema sposobnosti kontrole mokrenja u odnosu na smještaj

Sposobnost kontrole mokrenja	Vlastita kuća (n= 50)	Dom umirovljenika (n= 50)	Ukupno (n= 100)	P
Mokraćna inkontinencija	6 (12%)	11 (22%)	17 (17%)	0,183
Mokraćna inkontinencija	44 (88%)	39 (78%)	83 (83%)	

Najviše ispitanika iz obje grupe (koji su živjeli u vlastitoj kući i Domu umirovljenika) su imali veliku poteškoću zadržavanja mokraće, 21 (42%) odnosno 16 (32%) ($p=0,307$).

Umjeren i jak osjećaj smetanja uzrokovan poteškoćom sa zadržavanjem mokraće imalo je 18 (36%) ispitanika koji su živjeli u vlastitoj kući, a iz doma umirovljenika 20 (40%) ispitanika su imali umjeren osjećaj smetanja uzrokovan poteškoćom sa zadržavanjem mokraće ($p=0,265$).

Umjeren učestalost dnevnog mokrenja zabilježena je kod 21 (42 %) ispitanika koji su živjeli u vlastitoj kući, a najveći broj ispitanika iz doma

Tablica 2. Razdioba ispitanika prema učestalosti dnevnog mokrenja i prema smještaju

Učestalost dnevnog mokrenja	Vlastita kuća (n= 50)	Dom umirovljenika (n= 50)	P
Nimalo	5 (10%)	12 (24%)	0,015
Malo	10 (20%)	18 (36%)	
Umjeren	21 (42%)	15 (30%)	
Mnogo	14 (28%)	5 (25%)	

umirovljenika imali su malu učestalost dnevnog mokrenja, 18 (36%) ($p= 0,015$) (Tablica 2).

Umjeren i jak osjećaj smetanja uzrokovan učestalim dnevnim mokrenjem zabilježen je kod jednakog broja ispitanika iz vlastite kuće kod 16 (32%). Iz doma umirovljenika 16 (32%) ispitanika imali su mali osjećaj smetanja uzrokovan učestalim dnevnim mokrenjem ($p=0,112$).

Mala potreba za noćnim mokrenjem je zabilježena kod jednakog broja ispitanika iz obje grupe 25 (50%) ($p=0,768$).

Najveći broj ispitanika imao je mali osjećaj smetanja uzrokovan noćnim mokrenjem, 23 (46%) iz vlastite kuće i 18 (36%) iz doma umirovljenika ($p=0,004$) (Tablica 3).

Tablica 3. Razdioba ispitanika prema osjećaju koliko im smeta noćno mokrenje i prema smještaju

Osjećaj smetanja	Vlastita kuća (n= 50)	Dom umirovljenika (n= 50)	P
Nimalo	5 (10%)	10 (20%)	0,004
Malo	23 (46%)	18 (36%)	
Umjeren	16 (32%)	5 (25%)	
Mnogo	6 (12%)	17 (34%)	

Jednak broj ispitanika iz vlastite kuće i doma umirovljenika imao je umjerenu inkontinenciju mokraće, 15 (30 %) ($p= 0,578$).

Umjeren osjećaj smetanja mokraćne inkontinencije imali su najvećim brojem ispitanici iz vlastite kuće, 18 (36%), dok je najveći broj ispitanika iz doma umirovljenika imao jak osjećaj smetanja uzrokovan mokraćnom inkontinencijom, 24 (48%) ($p=0,004$) (Tablica 4).

Tablica 4. Razdioba ispitanika prema osjećaju koliko im smeta mokraćna inkontinencija i prema smještaju

Osjećaj smetanja	Vlastita kuća (n= 50)	Dom umirovljenika (n= 50)	P
Nimalo	6 (12%)	11 (22%)	0,004
Malo	12 (24%)	1 (2%)	
Umjeren	18 (36%)	14 (28%)	
Mnogo	14 (28%)	24 (48%)	

Prema ukupnom zbroju bodova, najveći broj ispitanika iz vlastite kuće imao je umjerenе mokraćne simptome, 17 (34%), a u domu umirovljenika, 13 (26%) ispitanika imali su umjerenе mokraćne simptome, a isto toliko ih je imalo i vrlo značajne mokraćne simptome ($p=0,304$).

Jednak broj ispitanika iz vlastite kuće imao je umjeren i vrlo značajan osjećaj smetanja uzrokovan mokraćnim simptomima, 15 (30%), a iz doma umirovljenika 18 (36%) ispitanika ($p=0,274$).

DISKUSIJA

Rezultati dobiveni provedenim istraživanjem pokazali su prisutnost problema mokraćne inkontinencije kod 83%, a 17 (17%) ispitanika prema rezultatu na B-SAQ upitniku nisu imali problem mokraćne inkontinencije. Rezultati su pokazali da su se ispitanici koji su boravili u Domu umirovljenika Osijek te ispitanici koji su stanovali u vlastitoj kući značajno razlikovali po učestalosti dnevnog mokrenja, osjećaju smetanja uzrokovanih noćnim mokrenjem, te osjećaju smetanja uzrokovanim mokraćnom inkontinencijom.

Kako se u populaciji najrazvijenijih zemalja svijeta, pa tako i u Hrvatskoj, ubrzano povećava broj starijih ljudi, značajno raste i broj osoba s inkontinencijom. Prema podacima Gerontološkog zdravstveno-statističkog ljetopisa za Hrvatsku 2001./2002. godine 50 do 90 % korisnika domova za starije i nemoćne osobe je inkontinentno (4). To je sukladno našem istraživanju, u kojemu je kod 78% ispitanika iz doma umirovljenika zabilježena inkontinencija. U jednom od istraživanja sudjelovalo je 4010 ispitanika iz Češke, Francuske, Njemačke, Norveške, Ujedinjenog Kraljevstva i pet nordijskih zemalja. Ispitanici su imali 65 i više godina. Njih 1478 je imalo mokraćnu inkontinenciju, 45 % muškaraca i 47 % žena (9).

To je još jedan dokaz da se mokraćna inkontinencija češće pojavljuje kod žena nego kod muškaraca.

Rezultati gerontoloških istraživanja fokusiranih na smetnje mokrenja u starijih korisnika smještenih na stacionarima odabranih domova za starije i nemoćne osobe u Hrvatskoj 2004. godine ukazali su kako ne postoji velika razlika u broju inkontinentnih bolesnika; od ukupno 1115 starijih korisnika u domovima za starije i nemoćne osobe Osijek, Beli Manastir i Požega 32,59 %, u domovima Grada Zagreba Ksaver, Peščenica i Caritas 39,90 % i 33,13 % u domovima Udbina, Vela Luka i Dubrovnik, starijih pati od inkontinencije (11).

Jasno je da se adekvatnom njegom korisnika domova, kao i primjenom Programa preventivnih zdravstvenih mjera za inkontinentne starije osiguranike (vježbe protiv inkontinencije, veći broj njegovatelja, izbjegavanje uvođenja urinarnog katetera ukoliko nije nužno) udio osoba s inkontinencijom može značajno smanjiti (11).

Prema istraživanju Perryja i suradnika, približno 20 % starijih osoba koje žive izvan institucije imaju mokraćnu inkontinenciju, a 30 do 60 % starijih osoba koje žive u instituciji je inkontinentno (6). Vidljivo je kako je pojavnost inkontinencije urina u navedenom istraživanju bila znatno manja u odnosu na istraživanje koje je sprovedeno na području grada Osijeka.

Prema nekim istraživanjima učestalo dnevno mokrenje je zabilježeno kod 85 % ispitanika iz vlastite kuće (12) što je znatno više u odnosu na rezultate ovoga istraživanja.

Umjeren osjećaj smetanja mokraćne inkontinencije u ovome istraživanju je zabilježen u najvećem broju kod ispitanika iz vlastite kuće (36%), a najveći broj ispitanika iz doma umirovljenika imali su jak osjećaj smetanja (48%), što je znatno manje u usporedbi sa rezultatima drugih istraživanja gdje je zabilježen veći udio ispitanika iz vlastite kuće sa smetanjem mokraćne inkontinencije (54%) (13).

Rezultati provedenog istraživanja pokazali su veliku pojavnost mokraćne inkontinencije kod osoba starijih od 65 godina na području grada Osijeka. Potrebno je naglasiti važnost primjene Programa preventivnih zdravstvenih mjera za inkontinentne osobe jer se time može smanjiti udio osoba s inkontinencijom.

ZAHVALE

Autori se zahvaljuju na sustretljivosti osoblja ustanova u kojima je provedeno ovo istraživanje, kao i svim ispitanicima koji su sudjelovali u istraživanju.

Rad je prezentiran kao završni rad na Medicinskom fakultetu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku 17. ožujka 2011.

FINANCIRANJE

Nije primljena financijska pomoć za ovo istraživanje.

IZJAVE

Komercijalni ili potencijalni dvostruki interes ne postoji.

LITERATURA

1. Fučkar G. Uvod u sestrinske dijagnoze. Zagreb: Hrvatska udruga za sestrinsku edukaciju, 1996:127-49.
2. Newman DK, Gaines T, Snare E. Innovation in bladder assessment use of technology in extended care. *J Gerontol Nurs* 2005; 31:33-40.
3. Perko G, Mihok D, Puljak A, Radašević H, Roksandić-Tomek S, Čulig J, Sužnjević D. Prevencija inkontinencije u starijih osoba. *Medix* 2004; 10:124-9.
4. Roksandić-Tomek S, Perko G, Lamer V, Radašević H, Fučkan N, Škes M, Kurtović Lj. Gerontološki zdravstveno-statistički ljetopis za Hrvatsku 2001/2002. godina. Zagreb: Zavod za javno zdravstvo grada Zagreba-Centar za gerontologiju, 2003:5-516.
5. Spencer J. Reducing barriers and improving access to continence care: examining the evidence. *Urol Nurs* 2009; 29:405-14.
6. Pountney D. \$ 13 billion cost for European economic burden of incontinence. *Nurs Older People* 2008; 20:1-4.
7. Agnew R, Booth J. Promoting urinary continence with older people: a selective literature review. *Int J Older People Nurs* 2009; 4:58-62.
8. King L, Pilcher M. A multidisciplinary approach to improving urinary continence. *Nurs Stand* 2008; 23:42-6.
9. Sórbye Wergeland L, Sovery-Finne H, Ljunggren G, Topinkova E, Homolova-Garms V, Jensdóttir Birna A, Bernabei R. Urinary incontinence and use of pads-clinical features and need for help in home care at 11 sites in Europe. *Scand J Caring Sci* 2009; 23:33-44.
10. Basra R, Artibani W, Cardozo L, Diaz-Castro D, Chapple C, Cortes E, Ridder DD, Pons ME, Haab F, Hohenfellner M, Kirby M, Milsom I, Van Kerrebroeck P, Vierhout M, Wagg A, Kelleher C. Design and validation of a New Screening Instrument for Lower Urinary Tract Dysfunction: The Bladder Control Self-Assessment Questionnaire (B-SAQ). *Eur Urol* 2007; 52:230-8.
11. Perko G, Roksandić-Tomek S, Mihok D, Puljak A, Radašević H, Tomić B. Vodeći multifaktorijski gerijatrijski sindrom u starijih osoba- "4 N" u gerijatriji. *HČZJZ* 2006; 2:1-21.
12. Espuña-Pons M, Puig-Clota M, Rebollo-Alvarez P. Validation of Spanish version of the "Bladder Control Self-Assessment Questionnaire" (B-SAQ): a new screening instrument for lower urinary tract dysfunction. *Actas Urol Esp* 2006; 30:1017-24.
13. Irwin ED, Milsom I, Kopp Z, Abrams P. Symptom bother and health care-seeking behavior among individuals with overactive bladder. *Eur Urol* 2008; 53:1029-39.

Urinary incontinence with persons over the age of 65

Maja Rakin, Nada Prlić

Department for Nursing, School of Medicine, University Josip Juraj Strossmayer, Osijek, Croatia

ABSTRACT

Aim To investigate the appearance of the urinary incontinence with persons over the age of 65 in the area of town Osijek in the period of July to October and to establish a difference in the ability to control the urination between persons who lived in the nursing home and those who lived in their own home.

Methods A standardized Bladder control self-assessment questionnaire (B-SAQ) has been used as an instrument. The research covered 100 persons (50 nursing home residents and 50 participants from individual home).

Results In 100 persons of older age who took part in this research 83 (83%) have had a problem of urinary incontinence and 17 (17%) according to the result of B-SAQ questionnaire do not have. The research showed that with questioned persons there were no existed difference in ability to control the urination regarding the place of living. The results have shown that 6 (12%) of participants from individual home did not have a problem or urinary incontinence, whereas 44 persons (88%) have had this problem. In the group of participants who lived in a nursing home 11 persons (22%) did not have a problem of urinary incontinence and 39 of them (78%) did have.

Conclusion It is very important to apply the Programme for preventive sanitary measures for incontinent elderly persons because in this way the number of incontinent persons could be significantly reduced.

Key words: urinary incontinence, elderly, urinary bladder

Original submission: 01 June 2011; **Revised submission:** 05 June 2011; **Accepted:** 27 June 2011.